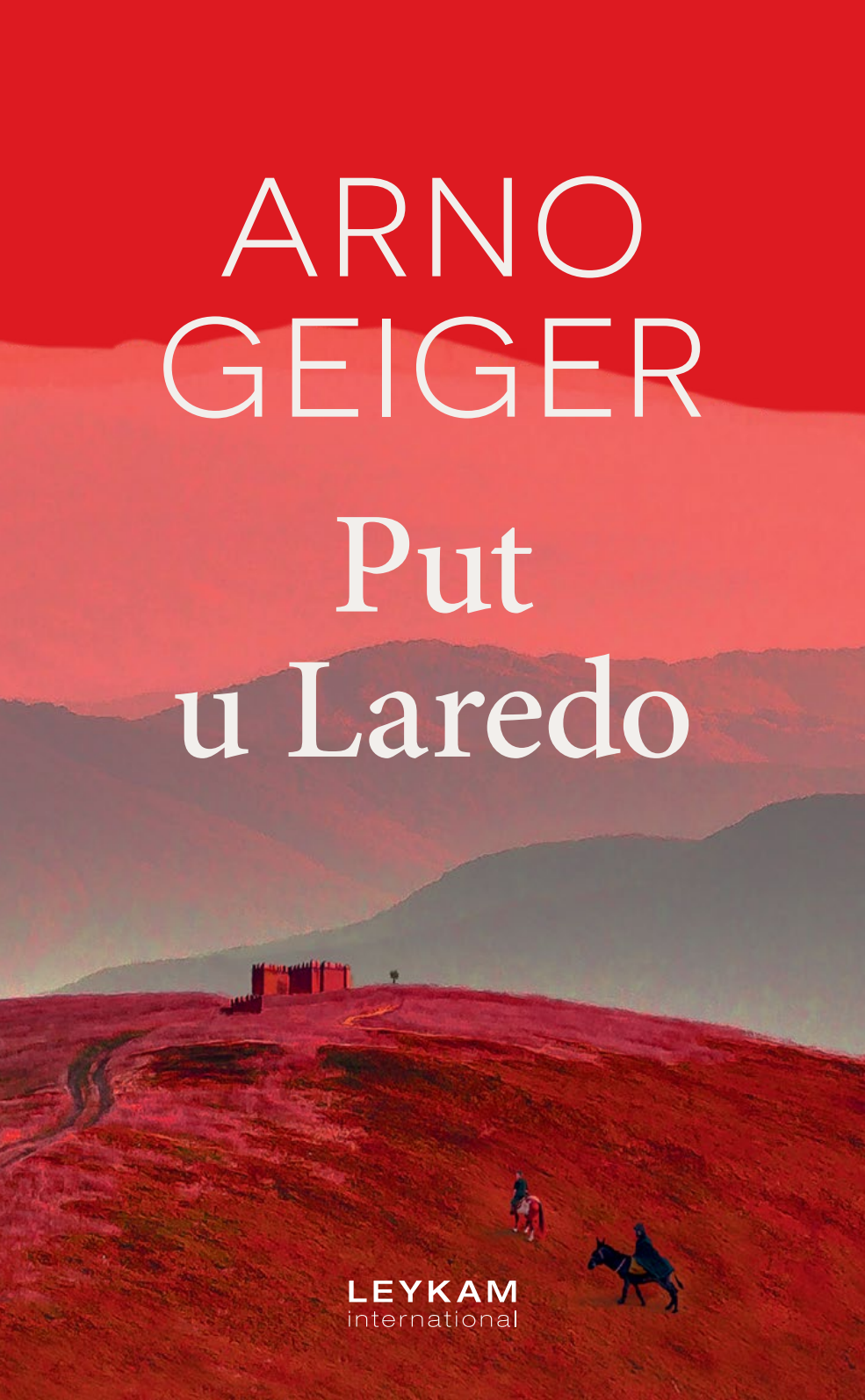

ARNO
GEIGER

Put
u Laredo

LEYKAM
international

Arno Geiger
PUT U LAREDO

LEYKAM international

NAKLADNIK

Leykam international d.o.o., Ilica 42, HR-10000 Zagreb
www.leykam-international.hr

ZA NAKLADNIKA

Jürgen Ehgartner

UREDNIKA

Eugenia Ehgartner

PRIJEVOD S NJEMAČKOGA

Igor Crnković

LEKTURA I KOREKTURA

Vesna Solar

© 2026 Leykam international d.o.o., Zagreb
Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati,
fotokopirati ni na bilo koji drugi način reproducirati
bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

Naslov originala: „Reise nach Laredo“

© 2024 Carl Hanser Verlag GmbH & Co. KG, München

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu Ministarstva kulture
i medija Republike Hrvatske i Grada Zagreba.

Republika
Hrvatska
Ministarstvo
kulture
i medija
Republic
of Croatia
Ministry
of Culture
and Media

Federal Ministry
Housing, Arts, Culture,
Media and Sport
Republic of Austria

Gefördert durch das Bundesministerium für Wohnen,
Kunst, Kultur, Medien und Sport.

ISBN 978-953-340-245-1

CIP zapis je dostupan u nacionalnom skupnom katalogu knjižničnog
sustava Bukinet pod brojem 991006043799909366.

ILUSTRACIJA NA NASLOVNICI

© Stefanie Naumann

GRAFIČKO OBLIKOVANJE

Tvrtko Gregurić

TISKARA

Denona d.o.o., Zagreb
Tiskanje dovršeno u kolovozu 2026.

Arno Geiger

PUT U LAREDO

roman

Prijevod s njemačkoga
Igor Crnković

Zagreb, 2026.

I know I've done wrong.

The Streets of Laredo

Oko deset sati ujutro, na dvorištu samostana nad kojim dominira sunčani sat, ljudi su se okupili kako bi Karla, nekoć kralja, a danas običnog smrtnika od krvi i mesa, s pomoću sprave za podizanje spustili u čabar s vreloom vodom. Njegov osobni liječnik, Henri Mathys, uvjeren da jedino on zna što je najbolje za pacijenta, uzrujano je mrmljao: „Ovo ne može završiti dobro, pa to je samoubojstvo!”

Po njegovu mišljenju, vrela je kupka isto što i mrtvački krevet, a lanene su plahte pokrivač za leševe, ljestve što vode na drugi svijet.

Međutim, Karlo istodobno u sebi pomisli: I smrt bi mogla biti lijepa kad bi čovjek mogao reći da je prethodno živio. Neko vrijeme tupo zuri u pod, kao da začuđeno pokušava shvatiti činjenicu da ga noge više ne služe kao nekoć. Pored njega pozorno stoji njegov osobni pisar, Willem Van Male, spreman prihvatiti ga ako padne, svjestan da se starac u slučaju pada ne bi dobro proveo. Sa strepnjom iščekuje svaki Karlov sljedeći korak, kao uostalom i svi okupljeni u samostanskome vrtu. Jasno im je da bi upravo taj korak mogao biti ključan za njegov život.

Ako ništa drugo, barem je dan lijep. Ljetna žega pomalo jenjava. Na blještavu suncu oko Karlova lica oblijeće muha, ali on nema slobodne ruke kako bi je

otjerao jer ga sluge pridržavaju za nadlaktice. Stoga snažno puhne iz nosa, iz kojega mu kapljice sline padaju na bradu. Potom ponovno nekoliko trenutaka nepomično stoji pokušavajući ignorirati muhu. Inače vješto ignorira stvari koje ga okružuju. Muha naposljetku ipak odleti i nestane na horizontu kao crna točkica.

Pogrbljen i ukočen, poput konjanika nakon višednevna jahanja u sedlu, Karlo se s noge na nogu odgega prema dizalici, izumu njegova urara, Juanela Turriana, rješenju za Karlove nemoćne noge. Riječ je zapravo o dugačkoj poluzi, koja je na sredini oslonjena na dva i pol metra visok stup ukopan u zemlju, tako da izgleda poput klackalice. Ispod stražnjeg kraja poluge stoje trojica slugu. Jedan od njih nosi kapu boje maline, što cijeli prizor čini krajnje neobičnim. Karlo ni u snu ne bi mogao zamisliti takvu kapu. Čudno je kako stvari uvijek ispadnu potpuno drukčije od očekivanja. Kako to? I zašto? Tko bi znao odgovoriti na takva pitanja?

Ruke slugu, kojima potežu remenje privezano za polugu, snažne su kao u pučkim pričama o divovima. Na prednjem kraju dizalice visi kožnato sjedalo slično ljuljački, na koje Karlo sjeda nakon što mu je jedan od slugu skinuo krvave zavoje s nogu i crni ogrtač s ramena. Objema se rukama hvata za užad koja visi s poluge pokušavajući obuzdati drhtaje svojih kvrgavih prstiju. Žile na rukama su mu nabrekle, a zglobove mu je već odavno nagrizaو giht.

Sve na njemu djeluje neobično, uključujući golotinju. Kao da se odavno odviknuo od stida pred pogledima ljudi. Svjestan je činjenice da svi bulje u njega i komentiraju njegovo nemoćno tijelo, ali on za to ne mari, jer se nikad u životu nije ni trudio biti ugodan prizor za oči.

Dok ga polako podižu uvis, glavom mu prolazi misao da ljudi svoja tijela pokrivaju samo zato što nemaju pojma o golotinji. No kad bismo skrivali sve o čemu nemamo pojma, što bi uopće preostalo? Karlo zna da je svrha razgolićivanja otkrivanje ljudskih nesavršenosti, pogotovo u njegovu slučaju. Razotkrivanje prave istine. Pritom je uvjeren kako istina i ljepota često jedna s drugom nemaju nikakve veze. Ljepota je rijetko istinita, a istina rijetko lijepa. Nažalost. Međutim, iz ružnoće povremeno izviri i tračak uzvišenosti, kad se pokaže neskrivenom, *sine ornamentum*. I zato je njegov stav: neka gleda tko god hoće.

I doista, okupilo se mnoštvo publike. Vrtna kupka unosi barem malo uzbuđenja u beskrajne, dosadne dane, tvrdokoran ritam reda koji nalikuje na život u samostanu. Tjeskobno ozračje proteklog razdoblja, koje traje već godinu i pol, sažeto je u ovom beznačajnom trenutku. Sve su oči uperene u njega, starca koji prazna pogleda gol sjedi na svojoj ljuljački. Međutim, ovdje bi se mogao izdvojiti i bilo koji drugi proizvoljni trenutak, a zaključak bi bio isti: sve su oči uperene u starca koji prazna pogleda sjedi na ljuljački. I tako vrijeme prolazi unedogled.

Manevar podizanja sluge izvode s neprirodnim, gotovo bolnim oprezom. Sve se odvija u krajnjoj napetosti, uz prigušene zapovijedi upravitelja koji koordiniraju cijeli proces i mišićne kontrakcije slugu. Pukovnik Luis Quijada, Karlov komornik, provjerava temperaturu vode tko zna koji put, možda zato što je neodlučan, a možda zato što misli da bi se temperatura mogla naglo povećati. Karlo polako lebdi na blagom rujanskom zraku, dok ispod njega mlitavo vise njegove blijede, dlakave, natečene noge, na kojima proširene vene tvore plavičastu mrežu razgranatih linija i čvorova, u oštrome kontrastu s crvenilom upaljenih nožnih prstiju iskrivljenih od gihta. Klonuo je glavom i bradu oslonio na svoja naborana, obješena staračka prsa. Kad ne bi povremeno promrmljao u znak odo-bravanja, moglo bi se pomisliti da je zadrijemao.

Prošle noći Karlo gotovo nije oka sklopio. A kad je najzad uspio zaspati, uronio je u mračne ponore noćnih mora, u kojima se borio protiv moćnih sila zla. Tek što bi se mukotrpno izborio s jednom, već je upadao u drugu, i tako stalno iznova, sve dok se naposljetku nije ponovno probudio s osjećajem da se našao na rubu ludila, iscrpljen kao da je cijele noći kartao sam protiv sebe, svjestan da je gubitnik osuđen na smrt.

Kao i svakoga dana, ujutro se najprije posvetio molitvama, a dok je molio, iz dlakavih prsa nos mu je dražio otužan vonj, smrad starosti i razočaranja, koji ga je naposljetku i natjerao da komorniku

zapovjedi neka mu u vrtu pripremi kupku. On je pak, šokiran Karlovim izgledom, pozvao liječnika, Henrija Mathysa, koji je potom Karlu održao čitavo predavanje o štetnosti kupanja i o tome kako je vrela kupka užitak u koji se nipošto ne bi smio upuštati jer nam takve stvari sigurno nisu prijeko potrebne za život. Međutim, Karlo, kojega su već tjednima samo trljali puderom, bio je nevjerojatno svojeglav, njegov je karakter jednostavno takav, kao da ima poseban dar za upuštanje u pothvate za koje će se naknadno ispostaviti da su pošli po zlu. Stoga nikomu nije dopustio da ga odgovori od njegove namjere, rekavši da bi radije sprao sa sebe sve što je još preostalo na tom smrtnom tijelu nego cijeli dan poput kakve zastave vukao za sobom taj smrad. I naravno, bilo je u njegovim riječima i nešto istine, jer s kože mu uistinu jest isparavao oštar smrad, kao da je znojenjem izlučivao noćne more koje su ga mučile prethodne noći.

Mathys ga je uvjeravao da je sve to posljedica groznice koja mu se posljednjih nekoliko dana povremeno vraćala. Iznenada bi ga obuzela vrućica, dolazeći i odlazeći poput njegove majke kad bi pila vinjak, poput polupitome lisice koja mu se povremeno šulja oko odaja. No Karlo je odlučio ignorirati groznicu koliko god može, sve dok mu se stanje ne pogorša. I nije se želio natezati oko toga s Mathysom. Nije se osjećao bolesnim, već samo iscrpljenim.

Pukovnik Quijada spuštanjem desne ruke dao je slugama znak da Karla spuste u čabar. U tome trenu

Karlo je kroz rukav Quijadine jakne ugledao jarko-žutu podstavu. Kad su ga počeli spuštati, ponovno mu je klonula glava, sve niže i niže. Dok su mu se nožni prsti sve više približavali vodenoj površini, para mu se taložila po mlitavu tijelu. Uzbuđenje je sve više raslo. Karlo je oko sebe čuo šaputanje i nakratko osjetio želju da okrene glavu prema njegovu izvoru, ali za to nije imao snage.

Postrance stoje žene koje su pripremale vrelu kupku i, rumenih dlanova, promatraju prizor čekajući što će se sljedeće dogoditi. Odjevene su u duge haljine do gležnjeva, sašivene od gruba platna i dovoljno kratke da ih ne ometaju pri radu. Mlade su, čak i razmjerno privlačne, a snažne ruke neprekidno su im u pokretu, osim kad jednom podupiru drugu. Sad, dok se on spušta u kupku, žene glasno komentiraju i mašu dlanovima kako bi ih što prije rashladile. Karlo ih primjećuje tek krajičkom oka, jer u glavi mu i dalje vlada omaglica. Što te žene misle o njemu? To ga trenutačno ni najmanje ne zanima. Premda bi ga zapravo trebalo zanimati, jer takve mu stvari ljudi inače nikad ne bi otvoreno rekli u lice, a bilo bi ih dobro znati. Međutim, trenutačno nema snage čak ni za radoznalost. Što ga i samog čudi, međutim, bujna mašta, koja ga noću mori do iznemoglosti, danju potpuno ispari.

Žene se trude ne buljiti neprekidno u njega, ali prizor toga nagog tijela, koje inače rijetko imaju prigodu vidjeti, privlači im pozornost. Teško im je uopće

zamisliti tužniji prizor, a osim toga, ovdje se ionako ništa drugo ne događa. Sažalijevaju same sebe što su zaglibile u ovakvoj zabiti, u kojoj se čak ni u najbližem gradu, Jarandilli, koja teško da se uopće može nazvati gradom, nikad ne događa ništa zanimljivo. Karlo je četrdesetsedmero sljedbenika poveo u pustoš Yustea pokušavajući se osloboditi samoga sebe, međutim, umjesto da osjeti slobodu, mrzovoljan je poput medvjeda koji je već godinama okovan lancima. Tih četrdesetsedmero ljudi, svi do jednog doseljenici, odsječeni su od svega što im je u životima bilo važno. Svi se trude starcu pružiti osjećaj da se nalazi u središtu svemira, no zapravo samo iščekuju njegovu smrt.

Jedna od žena tad reče: „Tužno je gledati ga kako hrama, dani su mu očito odbrojeni.” Tad pognu glavu znajući da se ne pristoji priželjkivati smrt čovjeku koji joj se zapravo ničim nije zamjerio. Druga žena, nešto viša, bujne crne kose, koju je crvenom vrpcom isplela u svojevrsnu krunu, u očajnoj čežnji za domom usudi se prognozirati da bi Karlo mogao poživjeti još punih pet godina.

„Ta tko bi u njegovu stanju još imao volje za životom?” protisnula je kroza zube, i dok joj se na obrazima ispod ušiju ocrtavala oštra čeljust, na rumenu se licu jasno vidjela rezignacija. Već i sama pomisao da bi mogle još pet godina zaglibiti u Yusteu svima im je izazivala tjeskobu.

Karlo je živio deset puta dulje od drugih, ali istodobno i deset puta kraće. Tijelo mu izgleda poput

kostura kakva fosila. Za čovjeka takva izgleda moglo bi se reći da je star gotovo kao čitav svijet. Međutim, ono što na njemu prvo upada u oči jest: lice. Oduvijek je bilo ružno, ali starost i bolesti izobličile su ga do te mjere da sad već izaziva strahopoštovanje. Ako uistinu poživi još pet godina, lice bi mu naposljetku još i moglo postati onakvo kakvo nikad nije bilo – lijepo.

Godina je 1558. Karlo, doduše, nije star koliko i svijet, ali jest koliko i stoljeće, i to gotovo točno u godinu. Od šezdesetak godina ljudskog životnog vijeka, Karlo ih je odvalio već pedeset i osam. Teško je uopće povjerovati u kakva se starog jarca pretvorio.

Noge je do gležnjeva uronio u vrelu vodu. Stopala su mu se smjesta počela kretati. Voda u čabru, koja je još jutros tekla u hladnome potoku, zakipjela je i ključala poput lave. Pukovnik Quijada još jednom uroni desnu ruku kako bi za svaki slučaj provjerio temperaturu, uvjeren da voda u svakom agregatnom stanju predstavlja prijetnju. Ženama koje stoje iza njegovih leđa da znak da ušute. Potom Karla pita je li mu kupka po volji. Njegove riječi do Karlovih ušiju dopiru poput šuma, šuštanja lišća. U izgovorenim glasovima on uopće ne traga za strukturama koje bi ih pretvorile u riječi, a riječi u rečenice. Dovoljno mu je to što zna da osim stabala i vjetra pored njega stoji i pukovnik Quijada, pošten i dobar čovjek.

„Hvala vam budi”, prozbori Karlo. Često se služi tim riječima, koje nisu upućene nikom određenom. Zatvori oči i osluškuje nestvarno šuštanje lišća. I dok

mu se vrućina uzdiže uz noge, a potom i struji kroz kralježnicu šireći se cijelim tijelom uronjenim u kupku, Karlo razmišlja o razlozima zbog kojih je došao u Yuste. Odrekao se svojih kruna želeći se osobno suočiti s Bogom. No, kako bi mu to uspjelo, najprije je morao otkriti svoje pravo *ja*, tko je sad kao običan čovjek bez krune. Pretpostavljao je da će to biti jednostavan zadatak. Ali već dvije godine na to pitanje ne pronalazi zadovoljavajući odgovor i ništa mu ne pada na pamet. Jedino što shvaća jest činjenica da o sebi ne zna gotovo ništa i da mu nije preostalo mnogo vremena za pronalazak odgovora. Ponekad mu se čini da ga je vladavina toliko iscrpila da ga i dalje drži u svojim raljama, dok je on sa sobom u Yuste donio tek praznu ljušturu. Samospoznaja, propitkivanje vlastite savjesti, unutarnji mir, sve te riječi nemaju nikakve veze s njegovim stvarnim stanjem, koje bi jednom riječju najbolje opisao kao ravnodušnost. Niti shvaća samog sebe, niti razumije što se to u njemu događa. Kao ni zašto se on, koji je imao toliku zemaljsku moć, kao nitko još od Džingis-kana, po cijele dane osjeća toliko nemoćnim i mrzovoljnim. Njegov dušobrižnik, fra Juan Regla, tvrdi da u svakom čovjeku čuči kralj koji je abdicirao, a u svakoj pralji kraljica koja je abdicirala, i da su ljudi zato toliko mrzovoljni.

Karlo na tu pomisao zbunjeno odmahne glavom. Sjedi na dasci postavljenoj u čabru, dok mu vjetar mrsi prorijeđenu kosu, koja je nekoć bila plava, no u međuvremenu je postala beživotna i prosijeda.

Međutim, voda za njegov ukus nipošto nije prevruća. Quijada ga ponovno pita godi li mu. Karlo se ne može sjetiti je li mu uopće prvi put odgovorio. Možda i jest. Ta zašto ne bi. A što će sad? U vreloj vodi mu je ugodno, kupka očito ima blagotvoran učinak na njega i ublažava mu bolove.

Zijevne, ne prekrivajući usta dlanom, jer ionako su neprekidno otvorena, tako da svi mogu zaviriti u njih. I to je, na neki način, oblik razgolićenosti koju nitko ne shvaća. On nikad i nije imao prigodu biti diskretan jer je, zbog deformacije čeljusti, usta mogao zatvoriti jedino s krajnjim naporom, kao da mu je kovač čekićem izbio čeljust iz inače pravilna lica. Unatoč tomu, i ta je čeljust dio njega, kao što su i nepoželjni članovi obitelji njezini sastavni dijelovi, premda ih nitko u obitelji ne podnosi.

Dok se iz kupke uzdiže para, Karlo je utonuo u sanjarenje. Umor i iscrpljenost pletu mu se mislima poput tanke, mutne i čudnovate paučine. Kad ponovno začuje visoke ženske glasove, pomisli: *kraljice koje su abdicirale*, da, to je pravi uzrok, zato su ljudi toliko mrzovoljni.

Prisjeća se kako su ga u proljeće posjetile njegove sestre Eleonora i Marija. Marija, na koju se uvijek mogao osloniti, kao što se ljudi i inače uvijek mogu osloniti na ženske članice obitelji (sestara i kćeri nikad dovoljno), upitala ga je zašto je toliko razdražljiv. I zahtijevala da joj, ako mu već smeta to što ona nešto

ne shvaća, izvoli pojasniti. Pritom ga je gledala onim svojim prodornim pogledom.

U okviru lučnoga prozora na drugome katu samostana na nekoliko sekunda pojavio se redovnik promatrajući prizor ruku položenih na trbuhu. Potom se prekrizio i nestao. Karlo ne uspijeva zapamtiti imena svih tih redovnika.

Straga, u golemim teglama rastu biljke s velikim cvjetovima, nježne i neugodna mirisa, čije je sjeme doplovilo brodovima iz Nove Španjolske. Na rubu jedne od tegla sjedi mršava, dugonoga kokoš bijela vrata, malene crvene glave i tijela prekrivena crnim perjem. Zuri u Karla češkajući se lijevom nogom po desnoj. On baci komadić sapuna prema njoj, ali ne uspijeva je pogoditi. Ptica nato nakostriješi svoju bijelu ogrlicu. Njezino ga perje na trenutak podsjeti na flamanske vijećnike. Pokušava tu spoznaju podijeliti s Mathysom, koji je rođen u Bruggesu, međutim, on ga ili ne čuje, s obzirom na to da Karlo mrmlja, ili je još uvijek uvrijeđen.

Mathys, kao i većina ostalih, vodi dnevnik i zapisuje izvještaje o Karlovu životu. Sve što on čini i govori, bilježi se za suvremenike i buduće generacije, jer nitko nema pravo na zaborav. Pod povećalom je čak i kad spava. Možda i noću netko sjedi u tami i bilježi riječi koje Karlo izgovara u snu. Sve se bilježi. Međutim, prava bi sloboda bila jedino mogućnost izgovoriti nešto što ne bi odmah postalo javno i privuklo komentare.

Želeći odobrovoljiti Mathysa, Karlo izgovori nešto što misli da bi Mathys mogao iskoristiti u nekom od svojih izvještaja: „Umijeće je pustiti svijet da ide svojim putem.”

Međutim, Mathys ponovno samo slegne ramenima.

Nakon što mu je komornik pružio novi komad sapuna, Karlo se pokušava usredotočiti na misao da većina pismenih ljudi koji ga okružuju bilježi svaki trag čovjeka za kojeg ni sam ne zna tko je. Tad mu padne na um kratak razgovor koji je vodio sa svojim pisarom, Willemom Van Maleom. Karlo se nagne prema natrag i zagleda u nebo. Kao gotovo svakoga dana posljednjih godinu i pol, i jutros nad brdima kruže supovi, pravi supovi, zastrašujuće velike, elegantne, impresivne ptice s prekrasnim perjem i odvratnim, premalnim glavama. Karlo je tom prigodom Van Malea upitao zašto supovi imaju toliko malene glave. A ovaj mu je, nakon kraćega razmišljanja, odgovorio: „Zato što im za proždiranje strvina ne treba mozak.”

„Sjetite se toga nakon što ja odapnem”, reče na to Karlo.

U nekoliko je prigoda ovdašnjim ljudima dao do znanja da ne namjerava još dugo živjeti. Svjestan je toga da mu ne vjeruju, da misle kako bi možda i imao mogućnost umrijeti, ali će se ipak u posljednjem trenutku predomisliti i radije se nastaviti još neko vrijeme raspadati. A njemu bi pritom sve bilo draže od ove svakodnevnice monotonije, od dana koji se lijeno vuku, poput lutalica koji su duboko u sebi već odustali od

života, ali se dalje smućaju svijetom, korak po korak, svakim danom sve lošijeg zdravlja, svakim danom sve turobniji.

Bivši kralj i car uranja svoje tijelo sve dublje u čabar, sve dok nije i glavom zaronio pod vodu. Izvana dopiru prigušeni zvukovi: glasovi, udarci o čabar, odjeci koji se ravnomjerno šire kroz vodu, sve dok se ne razvodne toliko da ih Karlo više ne uspijeva razaznati. Tad ponovno izroni iz vode i prekriži se dok mu voda teče u oči. Ugleda žene koje stoje ispred zdenca i već mjesecima nevoljko uigrano izvršavaju svoje svakodnevne dužnosti. Ali on im to ne zamjera, jer na njihovu bi se mjestu i sam tako osjećao. Da u široj okolini nema manjih zločina ili bračnih drama koje povremeno uzburkaju strasti, svi bi poumirali od dosade. On stoji na putu planovima mnogih ljudi i to ga rastužuje. Svi oni zacijelo imaju i vlastite brige, o kojima Karlo ne zna ništa, što primjećuje po suzdržanosti s kojom reagiraju kad im se obrati. Njegova vlastita stidljivost ljudima djeluje zastrašujuće pa misle da ih pita samo iz proračunate pristojnosti ili pristojne proračunatosti. Ali on dobro zna da im putne škrinje služe kao komode u unajmljenim sobama, premda se više i ne daju otvoriti, drvo je nabubrilo od ovdašnje vlage, baš kao što i u ljudima bubre zlovolja, poroci, a i njihova lica. Podbuhla lica, kojima svakodnevno gledaju u nabubrene putne škrinje. Za ljude koji su došli iz Granade, Yuste je poput vlažne krpe. Karlo ponekad kroz otvoren prozor začuje žene kako pjevaju. Dok se

odmara na svojem posebnom naslonjaču u vrtu, također urarovu izumu, čuje pjesme kuharica i pjevanje pralja. Uvijek pjevaju o odsutnosti nečega. Bogzna za čime sve čeznu: za ljubavlju, srećom, mladosti, domom, velikim, nepremostivim udaljenostima... Kad mu giht dopusti, Karlo i sam na svojem klavikordu svira jednostavne melodije. Sad sapunom koji drži u desnom dlanu trlja svoj lijevi pazuh. Najprije potihlo, a potom sve glasnije, zapjeva jednu od tih pjesama, tek tako, sam za sebe. Odjednom svi ušute oslušujući što to mrmlja. Muškarci zure u tlo, a žene podižu glave. Nebo je pusto. Kralj je još uvijek živ.

Poslije kupke Karlo sjedi na svojem posebno prilagođenom naslonjaču na terasi pokraj samostanskog ribnjaka, na mjestu gdje je sunce još rano ujutro ugrijalo travnjak. Odjeven je od glave do pete u crno, da bi i vanjskom pojavom naglasio kako se osjeća. U rukama na trbuhu drži crnu beretku. Osjeća se bolje nego prethodnog jutra, vjerojatno pod utjecajem onoga neobičnog stanja u kojemu nakon kupke nakratko ima bolje mišljenje o sebi. Ni budućnost mu više ne djeluje toliko tjeskobno i besmisleno. U takvu se raspoloženju Karlo čak ponada da bi njegove misli ponovno mogle dosegnuti nekadašnju bistrinu. Leži na suncu poput guštera i prikuplja snagu, a pritom samomu sebi govori: Dok ne ojačam, neću uopće razmišljati, jer od toga nema nikakve koristi, samo se preznojavam, dok mi glavom kruže polovične misli. A

polovične su misli gore od nikakvih, jer od njih čovjek nije ništa pametniji nego bez ikakvih misli.

Urar, Juanelo Turriano, noge njegova naslonjača postavio je na glatke željezne obruče kojima se inače omataju i učvršćuju bačve. Dok se Karlo njiše u naslonjaču, lijevi obruč škripi ujednačenim tonom. Pogled mu je uperen prema nebu, promatra kako zrakom leti paučina i tu i tamo pokoji oblak, dok vjetar na mahove stidljivo donosi svježinu. Žabe u ribnjaku uopće ne krekeću, možda su i one otupjele. Voda u njemu vonja na malariju, noćne more, postupnu smrt. Yuste je konac njegova puta.

Njišući se naprijed-natrag, Karlo ima osjećaj da se pod njim naginje cijela Zemlja, dok on njezine pokrete nastoji poravnati u sebi. Trudi se koliko god može. Ali što se dulje njiše, to mu se više čini da se sve kreće neprirodno, sporo i kolebljivo: brda zajedno sa samostanom uranjaju u sparan, beskrajan dan. Cijeli mu se život zanjihao. Čak i udaljeni smijeh žena, koje straga u dvorištu čiste čabar u kojemu se prethodno kupao i jedva čujnim grebanjem četki ribaju njegovu prljavštinu, do njega dopire u pulsirajućim valovima. A tad začuje jedinstven, glasan vrisak zeca kojega je na padini vjerojatno uhvatila kakva lisica. Naredne su sekunde neusporedivo važnije za zeca nego za Karla, ali više se ne čuje ništa. To bi bilo to, zaključi Karlo.

Nakon toga ponovno leži nepomično, jedino što se kreće njegov je bol, koji mu se uzdiže od nožnih prstiju prema koljenima, pa od koljena prema križima, te

naposljetku natrag prema koljenima. Pita se bi li proklinjao bol ili mu se prepustio. Što su, dakako, dvije krajnje suprotne reakcije.

Sat s njihalom u Karlovoj radnoj sobi triput odzvoni. Njegov zvon dopire kroz otvoren prozor.

Odjednom se niotkuda stvori Henri Mathys, njegov osobni liječnik, istupivši iz svojega skrovišta.

„Idite kvragu, želim biti sam.”

„Ne, ne želite biti sami. Ne dok očajavate.”

„Da, očajavam.”

„Dakle, smijem li ostati?”

„Samo minutu.”

Odjeven u sjajno crveno odijelo, preko kojega je ogrnuo dugačak crni ogrtač s krznenim ovratnikom od kune koji mu dodatno ističe blijedo lice, Mathys odiše smirenim dostojanstvom čovjeka koji je uvidio besmisao svojih nastojanja. S čovjekom koji je odustao od samoga sebe ionako ne može postići ništa. Dok razgovaraju, Mathys opipa Karlov puls. Tad ga upita: „Je li vam bolje nakon kupke?”

„Pa, nadam se da jest! Nakljukao sam se laudanumom.”

„S time se nije za igrati, to ne može biti zdravo.”

„Kad bih morao birati između dviju mogućnosti, biti posve zdrav ili navući još jednu bolest, bez oklijevanja bih se odlučio za dodatnu bolest. Jer čak ni oni najzdraviji ne žive dulje, i to najčešće zato što podlegnu vlastitoj gluposti.”

„Molim vas, budite razboriti, to vam od srca savjetujem, ta iz dana u dan sve vam je gore.”

Karlo se prkosno zagleda liječniku u oči, kao da mu želi utuviti u glavu kako nimalo ne mari za svoje zdravlje, koje ga nije služilo još od mladosti. A ostatak svijeta ionako jedva čeka da otegne papke. Pa čemu onda odugovlačiti?

Dogovorena minuta je istekla. U tom kratkom vremenu liječnikovo lice postalo je sivo i prazno. Teško je išta reći kad čovjek zna da su riječi uzaludne. Mathys pomisli: Ima li smisla govoriti zidu, samo kako bih poslije mogao reći da nisam sjedio skrštenih ruku? I kakav je to uopće osjećaj, s jedne strane biti utjelovljenje čitava carstva i njegove povijesti, a s druge tek običan smrtnik od krvi i mesa, krhak i oronuo do srži?

Mathys već dvije godine pokušava nagovoriti Karla na dijetu. Isprva je njegova ideja nailazila na odobravanje, ali bez ikakva učinka. U međuvremenu Karlo više ne pokazuje nimalo volje za zdravu prehranu, a posljedice su očekivane. I doista, Karlo mu je i sam posljednjih mjeseci često govorio koliko je ponižavajuće kad čovjek samom sebi svakoga jutra zadaje isti zadatak, a nikad ga ne uspije izvršiti. Karlovim riječima: „Namjere koje prečesto iznevjerimo prestanu biti namjere i postanu laži.” A Karlo ne voli lagati. Radije će reći: „Dobre namjere koje se ne ispune gore su od loših navika.” Povrh svega, Karlo se boji da će izgubiti razum ako, nakon svega čega se već odrekao,

odustane još i od malenih užitaka za nepce. Što je čak i u Mathysovim očima opravdan strah. Jer kralju koji je abdicirao potrebno je barem nešto što će mu dati privid da je još uvijek sav svoj. Stoga Karlo bez obzira na silna upozorenja nastavlja i dalje neumjereno jesti i piti. I Mathys je toga svjestan. Ali Karlo očito nije, pa katkad i sam svojega liječnika pita zašto se toliko razuzdao. Mathys mu na to odgovara lažima.

Poslovice kaže da jedino vrag umire od posta. No Mathys misli, ne samo vrag nego i čovjek koji nije svjestan samog sebe.

Kad zaspi, Karlo djeluje beskrajno star. A spava vrlo često. Stalno je iz nekog razloga umoran ili grozničav, čak i diše nepravilno, što se Mathysu nimalo ne sviđa. Dok Karlo drijema, liječnik opušteno sjedi pokraj njege, bez ikakvih očekivanja. Sve je predvidljivo, ali ne i učestalost ponavljanja, kojima predvidljivost mora proći na putu do Karlove smrti. Ona je samo pitanje vremena, međutim, postoji jedna poteškoća: naime, činjenica da je pitanje vremena ključno, a na njega zasad nema odgovora.

Karlo se trgne i otvori oči, potpuno nesvjestan da je nekoliko minuta spavao. Podigne glavu, a na licu mu se pojavi pogled kao da se pita gdje li se to našao. Promatra nešto iza Mathysovih leđa, samo on zna što. Mathys iz iskustva zna da starcu treba dati vremena kako bi se pribrao. Nebom prolete plamenci. Karlo se opušta promatrajući ih. Zaboravlja Mathysa, koji mu ionako ide na živce. Na obližnjem stablu jedna

se vrana nagne prema naprijed i zakriješti. Karlo spusti pogled i u krilu ugleda svoje reumatične ruke, ponovno postajući bolno svjestan vlastite prisutnosti. Čovjek s takvim rukama nesumnjivo je prisutan ovdje i sada.

„Je li vam udobno dok ovako stojite?” upita liječnika.

„Jest”, odgovori Mathys. To je laž. Mathys, za razliku od Karla, često laže. Neudobno je stajati na mjestu dok ti se sugovornik izležava i njiše u škripavoj improviziranoj ljuljački koju mu je sklepaio urar, a pogotovo voditi neugodan razgovor sa sugovornikom kojemu uopće nije do razgovora. Neugodnosti je toliko da ih je besmisleno uopće nabrajati.

Skrećući misli s plamenaca na Flamance, Karlo bez previše žara upita: „I, kakve nam vijesti stižu iz Flandrije?”

„Vjetrenjače se i dalje okreću.”

Dok u mislima priziva slike vjetrenjača, Karlu se ponovno zavrti. Volio bi se nasmiješiti, ali Mathys ga gleda mrko, s izrazom lica koji u njemu ubija i posljednje zrnce životne radosti. Karla na to obuzme grižnja savjesti, jer svjestan je i sam da je često osoran, on, kralj koji se povukao sa svih dužnosti. Tad začuje sebe kako govori kao iz daljine: „Mathyse, kad kucne čas, molim vas, ne ostavljajte me samog.”

„Naravno da neću.”

„Obećajte mi da me nećete ostaviti na cjedilu.”

„Obećavam, Vaša Visosti.”

„Kunete se?”

„Kunem se.”

„Premda ponekad govorim stvari koje nisu ugodne za čuti?”

„Nipošto.”

„To kažete samo zato što vam je neugodno. Ali u svojem ste dnevniku sigurno zapisali da sam ponekad zao.”

„Svakomu se dogode takvi trenutci, nije to vrijedno spomena.”

„Žao mi je. Molim vas, nemojte me napustiti.”

„Nikada, pa to znate.”

„Hvala.”

Takvih je razgovora već bilo mnogo. Karlo se zalutao duboko u svoje jastuke uzdahom podcrtavajući umoran izraz svojeg lica. Mathysu tad sine da je taj čovjek, kojega je nekoć čitav svijet promatrao s ljubavlju ili mržnjom, sad, kad su mu zemaljski dani odbrojani, ostao bez ičega, okružen samo raznim oblicima samoće. Bez ikoga tko bi ga izbavio iz njegove usamljenosti.

Sad je već opet na korak do sna i dar govora ga napušta, pa samo promrmlja: „Znam, često vas vrijeđam.”

Mathys pomisli kako je neobično to što Karlu umor najprije obuzme jezik, dok većini najprije posustane um. Karlo istodobno počne praviti grimase pokušavajući odagnati san. Nastavi mrmljati: „Želim biti sam. Molim vas, idite, ne želim vas zadržavati.”

Mathysovo se lice razvedri, na njemu je jasno uočljivo olakšanje. Karlo osjeti ubod uvrijeđenosti i pomisli: meni baš nitko ne može ugoditi.

Nakon što je provjerio nosi li svoj šešir na glavi, Mathys se usiljeno osmjehne i odmagli. Pride svojem konju, odveže ga te se uz lepršavi zamah kaputa uspne u sedlo. Karlo neko vrijeme osluškuje topot kopita po kaldrmi. I ponovno ga obuzmu dobro poznati simptomi koji mu povremeno izazivaju strah, a povremeno tihu radost: čežnja za normalnošću i za osjećajima koje možda nikad nije ni doživio – bezbrižnost, lakoća, opuštenost.

Tad mu se glava ponovno trgne iz sna. Nad noge prekrivene velikim pokrivačem od mačjeg krzna (protiv gihta) nadvila se nečija sjena. Više uopće ne osjeća svoja stopala. Sjedi u naslonjaču ljuljajući se uz monotono škripanje, a zamućeni pogled uperio je u lopoče u ribnjaku, koji su toliko krhki da se Karlo brine hoće li se izgužvati od sama pogleda. Sjedi ovdje, na izmaglici blagoga rujanskog dana, lijevo se prostire uredan voćnjak sa stablima poredanima u trostruki drvored pravilan kao da je netko povukao užu. Iza njega nalazi se samostanski zid nad koji se nadvijaju krošnje hrastova i čempresa. Desno su prednji vrt i zgrada koja je izgrađena po njegovim željama – izbočena stražarska utvrda. Izbočena, u odnosu na što? Na samostansku crkvu Yustea smještenu iza nje.

Yuste. Već je godinu i pol utaboren ovdje, u iščekivanju da se nešto promijeni. Godinu i pol zarobljen je u prokletom Yusteu, u kojemu će ostati sve do smrti. Dakle, ako Bog da, ne još dugo. Ovo mjesto u njemu izaziva nelagodu, ali ne zna ni sam gdje bi radije bio. Ponekad u mislima odluta u druge krajeve, ali prema njima ne gaji nikakve posebne osjećaje. U svojoj glavi vidi ta mjesta, ali ne vidi sebe na njima. Osjeća da se nalazi na pogrešnome mjestu, ali ne zna gdje bi drugdje radije bio. Mathys ima pravo, to je znak očaja.

Bože, sačuvaj nas stvari koje priželjkujemo. Karlo se želio povući sa svih dužnosti i napokon biti čovjek kakav nikad prije nije imao prigodu biti. Međutim, taj čovjek nije došao s njim. Gdje li je ostao, na bojištima, u povijesnim knjigama, na drugoj obali povijesti? Ne zna ni sam. Juan Regla, njegov dušobrižnik, govori da je Karlo postao kralj prije nego što je uspio razviti vlastitu osobnost. A sad više nije ni kralj ni osoba. I premda mu fra Regla proturječi, već i sama pomisao da bez kruna više nije nitko i ništa djeluje mu pomalo paralizirajuće, kao ekvivalent gihtu koji mu gotovo onemogućuje hodaње. Abdikacija mu nije donijela priželjkivanu slobodu.

Teško da je ikada toliko duboko disao kao kad je došao u Yuste. Svi su se obradovali što ga barem jednom imaju prigodu vidjeti kako živi punim plućima. Međutim, nakon početnoga uzbuđenja zbog abdikacije, uslijedila je tjeskoba mirovanja, čudan, mračan

osjećaj otuđenosti, spoznaja da nakon završetka karijere nije na vidjelo izišla osobnost, već praznina.

Priča se da je čovjek ono što mu preostane nakon što ostane bez svega što posjeduje. Tako stoje stvari, ali osjećaj je pomalo neugodan.

A sad leži u svojoj ljuljački, pogleda uperena prema dolini Vere, u prizor koji mu ne predstavlja ništa. Ondje dolje prostire se žućkasto zelenilo, cesta koja je dojadila i samoj sebi te nekoliko imanja koja mu djeluju kao da su toliko blizu da bi ih mogao dodirnuti nogom. U daljini, iznad crnih šumskih zubaca, uzdiže se bijeli dim iz peći na ugljen. Što dulje promatra dolinu, to mu više sve djeluje besmislenim, to se više predmeti izdižu iz krajolika. Svijet je pod njegovim pogledom golem i mučan, obuzima ga osjećaj da će i Sunce jednoga dana uistinu prestati zalaziti.

Kako bi odagnao tjeskobu, odluči se pomoliti izvan redovita termina. Inače za molitve ima čvrsto određen raspored, ali ponekad se moli i izvan njega. Možeći se uljuljkao u san, iz kojega, međutim, odmah ponovno izranja. *Kad ne bi imao ime / ni povijest / ni životna sjećanja / ni obitelji / kad bi jednostavno bio samo ti / gol u travi / tko bi bio?*

Sanjaju li i lopoči grozničavo? Sunce je sve staklastije, a vjetar udara u sve jačim naletima. Zrak vonja na trule uspomene. Karlo je iscrpljen od razmišljanja. I previše polovičnih misli.

Pokušava se udobno smjestiti u naslonjaču, ali svjestan je da više nema ni jedne strane na kojoj bi

mogao ležati bez boli, svi su položaji pogrešni i već dugo ne zna što odlučiti, dosta mu je bezuspješnih okretanja i prevrtanja. Tad začuje dozivanje nečijeg imena, a odmah potom savjestan, umirujući odgovor dječjeg glasa. Rastreseno, ili od posljedica rastresenosti, Karlo okrene glavu slijedeći očima glas djeteta i na kamenom bedemu koji samostan štiti od vanjskog svijeta ugleda plavokosa dječaka kako ga promatra. I Karlo također uperi oprezan, znatiželjan pogled prema dječaku, svojem nezakonitom sinu koji nije ni svjestan vlastita podrijetla.

Iako dječak odrasta kod komornika, pukovnika Quijade, Karlo s njime nema nikakve veze. Poznaje ga samo iz viđenja i zove ga Geronimo, tek toliko da mu nadjene neko ime. Međutim, jednoga dana, nakon što Karlo umre, dječak će dobiti drugo ime, tako je naložio u svojoj oporuci.

Kroz okular groznice Karlo promatra svoje najmlađe dijete koje je, mora priznati, itekako vrijedno pogleda. Svi o dječaku govore pohvalno, svi osim vrtlara, jer vrtlari uvijek osjećaju nelagodu pri pogledu na jedanaestogodišnjake koji se šuljaju njihovim vrtovima, toliko neprimjetno da ih jedva opaze. I doista, dječak nema što tražiti ondje gdje sjedi, na vrhu samostanskih bedema. Ne zna ni sam koliko dugo Geronimo ondje već lamata nogama.

Karlo mu mahne desnom rukom. Snažno izvijajući tijelo, dječak se pomalo zbunjeno osvrne oko sebe, kao da želi provjeriti je li taj znak bio upućen nekom od